

Bölesholmarna, Böle strandpark och Bölesstrandens
naturområde: Utvecklingsplan med skötselåtgärder, 2020-2030

Bölesholmarna, Böle strandpark och Bölesstrandens naturområde Utvecklingsplan med skötselåtgärder, 2020-2030

Umeå kommun

Utställningshandling februari 2020

Arbetsgrupp:

Gator och parker

Isabelle Forsberg, landskapsarkitekt (fr.o.m. hösten 2019)

Sari Lindvall-Östling, landskapsarkitekt (t.o.m. våren 2019)

Sara Hedlund, landskapsarkitekt (t.o.m. vintern 2016)

Michael Holmström, parkdriftschef

Anna Flatholm, projektchef

Miljö och hälsa

Doris Grellman, naturvårdare

Umeå Fritid

Sofia Åström, enhetschef

Anders Linder, avdelningschef

Foton och illustrationer: Umeå kommun

Innehåll

Bakgrund	4	4. Grillplatsen vid Gröna Oxens udde	19
Syfte	4	5. Utegymp på Gröna Oxen	19
Mål	4	6. Lövskogsgläntan på Gröna Oxen	19
Vision	5	7. Ängsyta	20
Geografisk avgränsning	6	8. Allmänna bryggor	20
Markäganden	6	9. Lekplatsen	20
Genomförandetid	6	10. Sandstranden	20
Befintliga värden att bevara och utveckla	7	Boställsholmen	20
Ekosystemtjänster	7	11. Strandgläntan på Boställsholmen	21
Naturupplevelser och biologisk mångfald	7	12. Östra udden på Boställsholmen	21
Grön infrastruktur	8	13. Gångvägen på Boställsholmen	21
Sociala värden	9	14. Vattensamlingen Grytan	21
Kulturarv	9	Böle strandpark	21
Friluftaktiviteter	10	15. Entréplats Laxgränd	21
Barn och ungdomar	10	16. Parkering	22
Naturstigen - en pedagogisk resurs	10	17. Björkudden	22
Sociotopvärden	11	18. Mossträdgården	22
Tillgänglighet	11	Bölesstrandens naturskogsområde	22
Gångbroar på Gröna Oxen	12	19. Samlingsplats naturstigen	23
Skyltning	12	20. Lövskogarna vid bäckravinen	23
Serviceutbud	12	21. Fågel- och fladdermusholkar	23
Landskapsbild	12	22. Informera om naturupplevelser	23
Skogen	12	23. Belysningsåtgärder	23
Strandlandskap	13	Möjliga investeringar	24
Ljudlandskap	13	Skötselbeskrivning	26
Ljuslandskap	13	Träd- och naturvård	26
Gestaltungsprinciper	15	1. Björkalléer	26
Övergripande principer	15	2. Lövskogsfrämjande insatser	26
Material och utrustning	15	3. Rövning utmed stigar	27
Möten med älven	15	4. Riskträd	27
Skyltning	16	5. Skötsel av karaktäristiska miljöer	27
Belysning	16	6. Luckhuggning	27
Gestaltungsprinciper för Gröna Oxen	16	Slätter och gräsklippning	27
Gestaltungsprinciper för Boställsholmen	16	7. Slätter	27
Gestaltungsprinciper för Böle strandpark	17	8. Gräsklippning	28
Gestaltungsprinciper för Bölesstrandens		9. Skötsel av ängsytor	28
-naturområde	17	Skötsel av anläggningar	28
Investeringsåtgärder	18	10. Underhåll av träspänger	28
Gröna Oxen	18	11. Mossa	28
1. Entréplats Bölesholmarna	18	12. Planteringar	28
2. Cykelparkeringar	19	Sammanställning	29
3. Skyltning i området	19	Referenser	33

Bakgrund

På Bölesholmarna och Böle strandpark finns upplevelserik naturmiljö inom promenadavstånd från den centrala staden. Besökare möts av vackra vyer över älven och en lugn och rofylld miljö att vistas i under lövskogens krontak, fritt från buller och rikt på naturupplevelser. Det finns platser för olika aktiviteter, som till exempel stranden på Gröna Oxen som är den enda badplatsen i centrala Umeå. De artrika strandskogarna som finns på Bölesholmarna och längst med Bölestranden klassas som nyckelbiotoper och utgör därmed viktiga länkar i den ekologiska spridningskorridoren som går längst med Umeå älvdal. Strandskogen skapar också en buffertzon som skyddar den närmaste bebyggelsen mot översvämningar, en företeelse som väntas bli allt vanligare i takt med att klimatförändringarna eskalerar. Bevarandet av strandskogen är därför en förutsättning för en långsiktig hållbar stadsplanering och en viktig punkt i utvecklingsplanen.

Den föregående utvecklingsplanen, *Bölesstranden- Utveckling och skötsel av ett tätortsnära område* (2006), hade fokus på att stärka upplevelsevärden och förbättra tillgängligheten till dessa för att på så sätt öka områdets attraktivitet. Planen resulterade bland annat i förstärkt belysning, nya entréskyltar och siktröjning för utblickar mot vattnet. För att visa upp de speciella naturvärden som är kopplade till strandskogen anlades en skyltad naturstig som tillgängliggör den unika, grovstammiga lövskogen. Därutöver har en japansk mossträdgård anlagts i samarbete med staden Komatsu.

I takt med att staden utvecklas och förtätas ökar behovet av tillgång till miljöer för rekreation. Bölesholmarna utgör en tyst oas med mycket låga bullernivåer mitt i staden och är därför en viktig pusselbit i en attraktiv och hållbar livsmiljö för umeborna. Lundabron har medfört att fler fått tillgång till Bölesholmarnas högkvalitativa miljöer och har samtidigt sammanlänkat promenadstråk runt älven. Detta väntas även bidra till ett ökat antal besökare på Bölesholmarna jämfört med tidigare. Fler människor i kombination med minskade ytor för rekreation innebär ökat slitage och trängsel, vilket i sin tur ställer högre krav på gestaltning och skötseln. Den nya utvecklingsplanen tar därför hänsyn både till ett ökat besöksstryck och de nya rörelsemönster som bildas till följd av bron. Hållbarhet, tillgänglighet och trygghet är vägledande för alla åtgärder som planeras.

Syfte

Syftet med utvecklingsplanen är att skapa ett vägledande dokument som ska ligga till grund för framtida utformning och förnyelse av Bölesholmarna och tillhörande naturområden.

Dokumentet är även tänkt att effektivisera kommunens handläggning och planeringsarbetet samt att skapa en gemensam målbild att sträva mot.

Mål

Målet är att ta ett samlat grepp om Bölesholmarna med tillhörande naturområden för att kunna bibehålla en hållbar utveckling. Då utvecklingsområdet besitter höga naturvärden så är målet för utvecklingsplanen även att identifiera befintliga värden

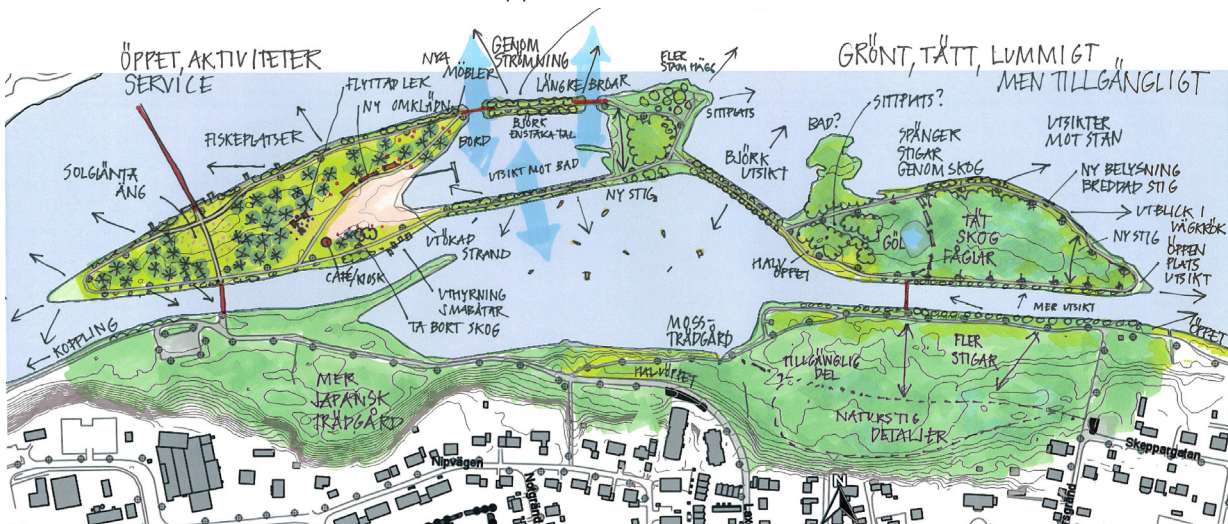
i området och skapa förståelse för dess kontext för att därefter föreslå åtgärder som syftar till att bevara och utveckla naturområdet och dess naturvärden. Utvecklandet av naturområdet sker därefter utifrån fyra grundperspektiv, dessa är: ekosystemtjänster, mötesplatser, tillgänglighet och aktiviteter.

Vision

Genom att ta tillvara på befintliga kvaliteter och funktioner, samt utvecklar befintliga, får Bölesholmarna och tillhörande naturområden förutsättningar för att behålla och utveckla sin karaktär och därmed fortsätta vara ett besöksmål för hela staden.

Då allt fler bosätter sig i staden är det viktigt att naturområden utvecklas i takt med detta. Bölesholmarna med tillhörande naturområde klassas som en stadsdelsskog. Det innebär att området består av bostadsnära skog med anordnade stigar/vägar som erbjuder olika aktiviteter och möjlighet till rekreation, motion och friluftsliv. Området ska därmed också utvecklas i enighet med detta. Investeringarna ska möjliggöra att fler vill och kan nyttja naturen genom att skapa varierande platser med rika naturupplevelser och olika aktiviteter. För att naturområdet ska fortsätta fungera trots att fler människor besöker platsen så är även skapandet av nya vistelse- och mötesplatser viktigt. Utvecklingen av naturområdets rum bidrar till att skapa platser för olika målgrupper. Det skapar en attraktivare och intressantare upplevelse hos besökaren.

Då området utgör Umeås största sammanhängande lövskogsområde och hyser ett rikt djurliv så är det även viktigt att säkerställa de befintliga naturvärdena och tillgängliggöra dessa. Detta åstadkoms dels genom att informera om naturens värden och ekologiska samband som berikar naturupplevelser och ökar förståelsen för naturen.

ALLMÄNT: VISION

- TILLGÄNGLIGT - FLER STIGAR, SITTPATSER, BRA MÖBLER
- GESTALTNINGSPROGRAM - RUM - UTBLICKAR - PLATSER
- TRYGGT - KOPPLING TILL STAD, BELYSNING, SKYLTY, MM
- DIFFERENTIERAD SKÖTSEL - BESTÅND + DETALJER

Gator&Parker 160415 AF

Tidig visionsskiss över Bölesholmarna som utvecklingsplanen baseras på, av Anna Flatholm (2016).

Geografisk avgränsning

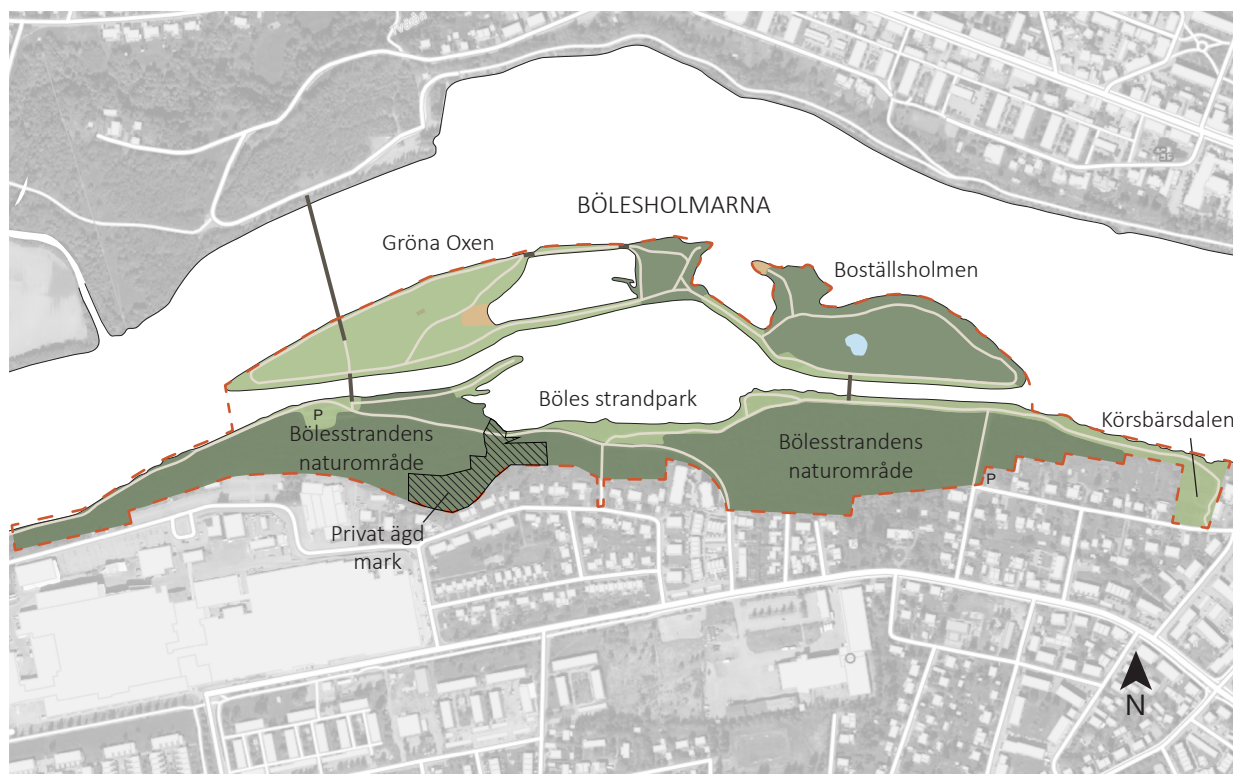
Bölesholmarna räknas till stadsdelen Teg i Umeå och består av två holmar, Gröna Oxen i väster och Boställsholmen i öster. Planen omfattar även de kommunalt ägda delarna av Böle strandpark och Bölesstrandens naturområde. Böles strandpark sträcker sig från Körbärsdalen och cirka 1,5 km västerut. Detta program tar inte upp några investerings- eller skötselåtgärder för Körbärsdalen, dock anses området utgöra en av huvudentréerna till Bölesholmarna. Inom området finns cirka 20 hektar lövnaturskog som är klassad som nyckelbiotop (Naturvärdesinventering parkskogar i Umeå kommun, 2016). Detta område benämns Bölestrandens naturområde.

Markäganden

Marken på Bölesholmarna med tillhörande naturområden är till största del kommunal mark. Det finns dock en del mellan Bölesstrandens naturområde och Böles strandpark som är privat ägd. Den privat ägda marken är planlagd som allmän platsmark, park. Utvecklingsprogrammets geografiska avgränsning är markerad med röd streckad linje.

Genomförande

Utvecklingsplanen gäller i tio år från och med fastställande i Tekniska Nämnden. Därefter fattas beslut om en ny plan. Det finns möjlighet att revidera planen innan dess ifall det skulle bli aktuellt. Investeringar som klassats som högsta prioritet, prioritet 1, ska genomföras inom fem år från fastställandet. Investeringar av lägre prioritet, prioritet 2, ska genomföras inom tio år. En sammanställning av alla föreslagna åtgärder i form av investeringar och skötsel med tillhörande prioriteringsordning finns i slutet av dokumentet (sidan 28-30), under rubriken sammanställning.

Situationsplan över Bölesholmarna som visar på områdets geografiska avgränsning.

Befintliga värden att bevara och utveckla

I följande stycken presenteras de befintliga värdena som återfinns på Bölesholmarna och tillhörande naturområden. Värdena delas in i olika kategorier respektive underkategorier.

Ekosystemtjänster

En viktig del i utvecklingen av ett hållbart Umeå är att samspela med och utveckla naturens ekosystemtjänster. Till ekosystemtjänster räknas alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss helt gratis, som till exempel att växter renar luft, bin pollinerar grödor eller att vår hälsa förbättras av vistelser i naturen. Tjänsterna brukar delas in i försörjande, reglerande, kulturella och stödjande. De stödjande tjänsterna utgörs av ekosystemens grundläggande funktioner såsom biologisk mångfald och ekologiskt samspel. De ger nödvändiga förutsättningar för att många andra ekosystemtjänster ska kunna fungera. Tillsammans utgör ekosystemtjänsterna grunden för vår välfärd. Att se värdet av ekosystemtjänster är därför nödvändigt för ett samhälle som har ambitionen om en hållbar utveckling. Bölesholmarna och tillhörande naturområden tillhandahåller många viktiga ekosystemtjänster för Umeå. Ytorna är mångfunktionella och tar hand om vatten vid skyfall och översvämningar, reglerar lokalklimatet och är samtidigt viktiga sociala mötesplatser för lek, rekreation och friluftsliv.

Naturupplevelser och biologisk mångfald

Skogen på Boställsholmen, Böle strandpark och Bölesstrandens naturområde klassas som nyckelbiotoper, det vill säga områden med mycket höga naturvärden som har en nyckelroll i bevarandet av hotade växter och djur. Hotade och rödlistade arter uppträder inte slumpartat eller jämnt utspritt utan de kräver speciella livsmiljöer med sällsynta ekologiska förhållanden. I detta fall rör det sig om strandskogarna, som kännetecknas

Blåmesar trivs bäst i lövskog och badar ofta och intensivt, vilket gör att Bölesholmarna passar dem utmärkt.

av översvämningar. Utvecklingsplanen innehåller därför åtgärder som syftar till att skydda och bevara denna känsliga miljö.

Skogen är har en stor andel gråal, ett viktigt trädslag för många djur och insekter. Grovstammiga aspar, björkar och häggar bidrar också till artrikedomen. I markskiktet finns en rik svampflora som inkluderar värme- och näringskrävande arter liksom arter som är beroende av god tillgång på lövträd. Även strandvegetation har dokumenterats innehålla ovanliga arter som ävjebrodd, ävjepilört och nordslamkrypa.

Ugglebo i en naturlig hålighet i en gammal trädstam.

Lövskogarna är ett viktigt habitat för småfåglar och utgör boplats för övervintrande fåglar, vilket gör att besökare kan höra fågelsång oavsett tid på året. Det rika fågellivet lockar många ornitologer och intresserade fågelamatörer till lövskogarna. Här häckar bland annat mindre hackspett som lever av insekter från död lövved. Arten är rödlistad eftersom dess livsmiljö blivit alltmer sällsynt. Andra ovanliga fågelarter som häckar här är stenknäck och tretåig hackspett. Stenknäck, steglits, härmsångare och näktergal kan också höras sjunga på våren.

Fladdermöss av olika arter kan påträffas i området kvälls- och nattetid. Vattensamlingen Grytan på Boställsholmen utgör en av få kända lokaler för åkergroda i Västerbotten, vars spelande kan höras på våren. Bäver förekommer och fäller träd runt om i branterna på Bölesstranden och ute på holmarna. På Bölesholmarna finns även en rik svampflora och flertalet andra nedbrytande organismer. Dessa bryter ner organiskt material och skapar substrat för andra arter samtidigt som de frigör näringsämnen och minskar ansamlingen av skadliga ämnen i marken. Artrika födovävar som de som finns på Bölesholmarna och omgivande naturområden är mera motståndskraftiga mot skadeorganismer och förändring- varför de också är viktiga att bevara.

Grön infrastruktur

Den gröna infrastrukturen med parker, tätortsnära natur och vattendrag ger tjänster med stor betydelse för människans välfärd, hälsa och välbefinnande, liksom för stadens biologiska mångfald. En viktig åtgärd för att bidra till den biologiska mångfalden är att säkra ekologiska samband i naturen, så kallad grön infrastruktur, så att arter kan röra sig mellan olika livsmiljöer och föröka sig. Bölesholmarna och Böle strandpark är en

viktig del av det blågröna bältet som breder ut sig i östvästlig riktning längs Umeälven och knyter ihop anslutande spridningskorridorer i nordsydlig riktning. Kopplingen mellan spridningskorridorerna är nödvändig för upprätthållandet av den biologiska mångfalden. Det sammanhängande systemet av livsmiljöer gör dem också mindre känsliga för störningar. Älvsstråkens ekologiska funktion måste därför finnas med som en parameter vid alla åtgärder som görs inom dem. Möjliga åtgärder som kan främja spridningen av djur och växter bör också alltid utredas.

Bölesstranden skapar även en buffertzona som skyddar den närmste bebyggelsen mot kraftiga nederbörds mängder. Att bevara Bölesstranden och lövskogarna är en förutsättning för en långsiktig hållbar stadsplanering.

Sociala värden

Sociala värden i grönområden är nära förknippade med och beroende av ekosystemtjänster. Den variationsrika miljön på Bölesholmarna och Böle strandpark bär på höga sociala värden som är viktiga för Umeå. Studier pekar bland annat på de positiva hälsoeffekterna som kommer från vistelse i naturen. Då detta är ett av få tillgängliga skogsområden i centrala Umeå får det därför en extra betydande roll. Det strategiska läget nära stadskärnan i kombination med det breda utbudet av saker att se och göra attraherar även en mångfald av människor från varierande åldersgrupper och bakgrunder som kan mötas och integreras.

Kulturarv

Bölesholmarnas utseende har förändrats över tid under inverkan av de verksamheter som bedrivits i området. De forna verksamheterna präglar området än idag genom lämningar, landskapets utseende och platsbenämningar. Historien tar sin början på 1500-talet, då det bedrevs laxfiske från holmarna som på den tiden utgjordes av en samling grusbankar eller "öror". Öarna byggdes successivt upp av flodslam och i början av 1800-talet fick de det gemensamma namnet *Stora Bölesören*.

På 1870-talet inleddes flottningsverksamheten i älven. I samband med det grävdes en kanal mellan holmarna och stranden. Massorna från kanalen lades på den lilla ören som då kallades Grytan nuvarande Boställsholmen. Grytan blev ett populärt tillhåll för barnen på Teg där de lekte, badade och fiskade upp flodpärlmusslor, som då fanns i ett stort antal i vattensamlingen på holmen. Namnet Grytan lever kvar som benämning på den lilla sjön som numera är betydligt mindre än den en gång var.

Gröna Oxens västra delar hade under samma period en mer öppen karaktär av ängsmarker med björkar som inslag. Fastlandets skogsområde var täckt av tät skog med mycket smala stigar och fuktiga markpartier. Häggen var det dominerande trädslaget och granen var sällsynt. Under tidigt 70-tal rövdes stora delar av skogen nedanför Böle Boställe bort, och det rika fågelliv som är unikt för området försvann. Trots skogsröjningen på 70-talet har fågellivet som tur är återhämtat sig.

Flottningsverksamheten bedrevs fram till 1980-talet och älvsområdet kring Bölesholmarna fungerade som magasin för timret, som reglerades med hjälp av

bommar. Efter utbyggnaden av Stornorrfors kraftverk schaktades Ytterhiskeforsen bort och massorna från utgrävningen lades på Gröna Oxen, vilket i stor utsträckning formade holmens nuvarande utseende. Lämningar från denna period är fortfarande synliga på Bölesholmarna i form av brofundament, vajrar, stockar, och betongkonstruktioner.

Många av investeringsåtgärderna syftar till att bevara och bygga vidare på landskapets historiska karaktär. För att sedan tydliggöra denna koppling för områdets besökare så kan informationsskyltar nyttjas som förklarar områdets framväxt och kulturarv.

Friluftaktiviteter

Vattenkontakten är områdets största attraktionskraft och central för många av friluftaktiviteterna, som främst kretsar kring bad, fiske och båtliv. Även fågelskådning, lek och grillning är populära aktiviteter. Om hösten förekommer även svamplockning. Som motionsstråk är det många som nyttjar platsen för cykling, promenader och jogging. Längs strandpromenaden finns permanenta bänkar utplacerade mellan Laxgränd och Körbärsdalen. Under sommarsäsongen placeras tillfälliga bänkar ut längs promenadstigarna på holmarna. Vid grillplatsen intill badet finns parkbord och sopkärl att använda året om. Idag förser kommunen ved till två vedstationer som ett bidrag och uppmuntran till att använda de offentliga grillplatserna.

De satsningar som idag sker för att främja friluftaktiviteter ska fortsätta att värnas om och utvecklas vidare. Förslag på hur detta kan ske förklaras mer ingående i avsnittet investeringsåtgärder.

Barn och ungdomar

Bölesholmarna har många goda kvaliteter som är viktiga för barnens utveckling, lärande och hälsa. Till exempel är barn extra känsliga för buller då ljudnivåer över 45 dbA påverkar språkutvecklingen negativt. Bölesholmarna är fria från buller och har istället en positiv ljudbild av naturljud från fåglar och strömmande vatten. Området är också bilfritt vilket är ytterligare en fördel för barn och ungas möjlighet att använda området. I rapporten *Att köna det gröna* (2016) framgår det att Bölesholmarna används mycket av barn, och särskilt populära är naturstigen och badplatsen. Även skola och fritids anordnar aktiviteter på Bölesholmarna. Lek i naturmiljöer stimulerar kreativiteten, motoriken och nyfikenheten att utforska. Bölesholmarna är också en populär tillflykt för ungdomar, som tar sig dit från hela stan med moped eller cykel för att bada, grilla och umgås.

Bölesholmarna innehåller värdefulla miljöer som är positiva för barn. Dessa miljöer ska fortsätta att värnas om och vidareutvecklas.

Naturstigen- en pedagogisk resurs

Naturstigen går genom lövskogen nedanför Böle boställe. På vissa ställen längst med stigen är marken sank och här har spänger lagts ut för att förbättra framkomligheten. Längs stigen finns informationsskyltar som berättar om intressanta naturvärden som finns att upptäcka under olika tider på året, som när sälgen blommar tidigt på våren, grodorna spelar de första veckorna i maj eller när springkornets mogna frukter

exploderar på sensommaren. Skyltarna informerar även på ett lättillgängligt sätt om de mossor och svampar som finns i skogen, det rika fågellivet och om trädens betydelse för ekosystemet. Stigen är ett populärt utflyktsmål för traktens förskolor och fungerar som en pedagogisk resurs för dem och alla andra naturintresserade.

Naturstigen bör fortsätta att utvecklas som en pedagogisk resurs. Förslag på hur detta kan ske finns i investeringsåtgärderna.

Sociotopvärden

Sociotopkartering är en metod som används för att kartlägga sociala värden i stadens utemiljö. En sociotopkartering med ett jämställdhetsperspektiv gjordes år 2016 över Böleäng. Den visar att Bölesholmarna har många sociotopvärden, vilket betyder att användningsområdena är många. Enligt kartläggningen tar sig kvinnor till Bölesholmarna för att promenera, motionsträna, cykla, ha picknick, plocka bär, umgås och grilla. Män besöker Bölesholmarna i lägre utsträckning och då främst för att promenera, se människor och umgås.

I rapporten framgår att 39 % av de tillfrågade kvinnorna känner sig otrygga på Böleäng jämfört med 11 % av de tillfrågade männen som uppgett samma svar. En av de otrygga platserna finns på Bölesholmarna, det är en plats som upplevs mörk och ödslig. För att kvinnor ska känna sig trygga är det viktigt med social kontroll i form av närvaro av andra människor, att det finns god belysning, att området är lugnt och fritt från biltrafik. Den stora skillnaden mellan kvinnornas och männens förhållande till otrygghet är främst kvinnornas rädsla för överfall, mörka platser, ödslighet och dålig överblickbarhet medan männen fokuserar på otrygga trafiksituationer. Rapporten konstaterar att resultatet stämmer överens med forskning om otrygghet i det offentliga rummet.

För att Bölesholmarna ska fortsätta vara en målpunkt för olika aktiviteter så bör dessa vidareutvecklas. Det är då även en viktig förutsättning att miljöerna upplevs trygga. Skapandet av trygga miljöer kan ske genom ett antal olika åtgärder. I detta fall är det dock viktigt att åtgärderna anpassas efter att Bölesholmarna är ett rekreations- och friluftsområde. Lämpliga åtgärder för att öka tryggheten i området handlar mycket om att skapa tydliga miljöer genom rätt skyltning och belysning samt även förbättra sikten i området och röja längst med stigar.

Tillgänglighet

Det finns två stycken parkeringsplatser i området. Laxgränd leder fram till det större parkeringsområdet närmast Gröna Oxen. Längs Skeppargatan finns två mindre parkeringar, den ena vid Körsbärsdalens lekplats och den andra intill naturstigen. Närmaste busshållplats finns vid Bölevägen, 400 meter bort.

Promenadstråken på holmarna plogas och sandas under vintrarna. Bitvis sluttar gångstigarna brant ner mot vattnet vilket utgör en risk för att underhålla stigarna på ett säkert sätt. Oberoende av vinterunderhållet promenerar besökare över hela området även under vintern. Till och med naturstigen är populär vintertid trots dess ojämna underlag och smala stigar.

För att vidareutveckla Bölesholmarna som ett rekreationsområde på vintern bör gångvägarna anpassas så att det blir säkrare och enklare att underhålla och plöja. De befintliga parkeringarna som finns i området bör vidareutvecklas så att de får en ökad tillgänglighet och funktionalitet. Lundabron kopplar samman den norra och södra sidan av älven och ger därmed en ökad tillgänglighet.

Gångbroar på Gröna Oxen

På norra delen av holmarna finns två gångbroar av större dimension som tål belastning från mindre traktor. Detta möjliggör att gångstråket hålls öppet under vintern vilket också är en prioritet för att kunna erbjuda tillgänglighet till ön vintertid.

Skyltning

Idag är de flesta av Bölesholmarnas entréer utrustade med informationstavla med karta över området. Här får besökare en överblick över området, information om hur gångvägarna underhålls vintertid samt var olika faciliteter återfinns. Idag stämmer informationen på tavlorna inte överens med rådande förhållanden. Skyltarna bör därför uppdateras så att de är aktuella. I samband med detta kan även skyltarna förbättras så att de bidrar till bättre orienterbarhet och tillgänglighet i området.

Serviceutbud

Badplatsens helhetsintryck är beroende av flera olika aspekter. Badvattnet blir ofta stillastående under sommaren på grund av att inflödet minskar då kraftverket Stornorrfor regleras. Tidigare har här förekommit kioskverksamhet som ej längre är verksam på sommaren. Servicebyggnaden placerad en bit bort från stranden erbjuder omklädningsrum, toalett och dusch. Dock är byggnaden några år gammal och saknar tillgänghetslösningar.

Serviceutbudet skulle kunna ses över och bli bättre för att öka tillgängligheten och utöka kvalitet och funktion på utflyktsmålet.

Landskapsbild

Stadsdelsskogarna har kvaliteter som inte finns i anlagda parker, både vad gäller biologisk mångfald och landskapsbild. Skogen skapar rumslighet och klär gläntor med gröna väggar och tak. Längst med vattnet får betraktaren långa utblickar över älven och in mot stan. Dessa kvaliteter stärker känslan av stadsnära natur och är en unik kvalitet för Bölesholmarna.

Skogen

Bölesholmarna och Böle strandpark karaktäriseras till stor del av grovstammig lövskog, vilket är ovanligt norr om Dalälven. Böle strandpark innehåller den största samlade arealen av lövskog i Umeå. Årstidsväxlingarna blir särskilt påtagliga i lövskogen eftersom rummen skapas av lövverken. Om våren är grönskan sirligt ljusgrön, på sommaren är den tät och frodig, närmare hösten skiftar skogen i olika färger, och på vintern blir skogen genomsiktig och nya utblickar bildas. Karaktären av vild natur nyanseras av de varierande artbestånden.

Det finns goda möjligheter att arbeta med återkommande driftåtgärder för att

säkerställa bevarandet och utvecklandet av skogsmiljöerna.

Strandlandskap

På Gröna Oxen utgörs skogen av gles tallskog med inslag av lövträd, främst björk, som förekommer som både självsådd och planterad längs gångvägarna. Skogen saknar i stort sett buskskikt vilket har främjat uppkomsten av ett upptrampat stigsystem mellan träden. Längs strandkanterna växer strandskog av björk, asp, al och sälg. Strandvegetationen hålls gles med hjälp av skötsel för att ge visuell kontakt med vattnet. Från holmens västra spets är utsikten särskilt slående över det till synes nästan helt orörda älvlandskapet. Vyerna mot vattnet ska tas tillvara på och värnas om.

Ljudlandskap

Den ekvivalenta ljudnivån ligger på under 35 dBA i nästan hela området. Tystnaden i området är en unik kvalitet som i andra delar av staden är mycket sällsynt. Forskning påvisar att buller påverkar människors hälsa negativt och kan ge effekter som störd nattsömn och sämre koncentrationsförmåga. Positivt ljudlandskap med naturljud, vatten och fågelkvitter ökar däremot välmående. Då detta finns på Bölesholmarna så bör det värnas och tas tillvara på.

Bullerkarta som visar dygnsmedelvärdet av bullernivån över Bölesholmarna. De ljusblå fälten utgör miljöer med de lägsta uppmätta bullernivåerna. För varje färgnivå ökar ljudet med 10 dBA vilket motsvarar en upplevd fördubbling av ljudet.

Ljuslandskap

Många platser på och kring Bölesholmarna upplevs mörka. Då Bölesholmarna är en naturmiljö så är det viktigt att vissa platser och stråk får förbli oupplysta. Detta för att inte störa djurlivet på platsen. Studier visar nämligen att många djur ändrar sina rörelsemönster på grund av LED-belysning, vilket ger upphov till negativa förändringar i ekosystemen. En balans mellan en god belysning som samtidigt inte påverkar djurlivet är därför att eftersträva.

Idag utgörs belysningen på Bölesholmarna av två olika sorters belysningsstolpar som

tillkommit vid olika tillfällen. Dessa återfinns längst med strandpromenadens yttre gångvägar på Gröna Oxen och Boställsholmen. Ljusintensiteten, spridningsbredden samt kulören på skenet varierar kraftigt mellan de två stolparna, vilket skapar en varierande och oregelbunden ljusbild.

Den senast tillkomna belysningen installerades i samband med att de två gångbroarna på Gröna Oxen renoverades år 2017. Denna belysningsarmatur hittas främst på Gröna Oxens norra sida samt delar av Boställsholmens norra sida. Belysningen har ett kallt vitt sken som upplevs starkt och kontrasterande mot omgivningen. Den äldre belysningen har istället ett svagt sken som går mot en mer orange kulör, vilket skapar ett mjukare sken och en jämnare ljusbild.

I mitten av Gröna Oxen finns även en anslutningspunkt för el. Denna har god kapacitet och kan vid framtida event eller arrangemang nyttjas för att förstärka belysningen eller plugga in anslutningsel.

Gestaltungsprinciper

Gestaltungsprinciperna utgår ifrån bevarandet och utvecklingen av områdets befintliga värden och de ska ligga till grund för den framtida utformningen och utvecklingen av Bölesholmarna med tillhörande naturområde. Gestaltungsprinciperna ska underlätta vid planeringsarbete och handläggning av Bölesholmarna med kringliggande naturområden.

Övergripande principer

Här presenteras övergripande gestaltungsprinciper för: material och utrustning, mötet med älven, skyltning och belysning.

Material och utrustning

- » Materialvalet för utrustning och eventuella byggnadselement ska syfta till att förstärka och utveckla Bölesholmarnas karaktär som en stadsdelsskog nära staden
- » Vald utrustning ska även ha liknande uttryck och höra ihop gestaltungsmissigt. Kvaliteten ska vara robust så att möbelen kan stå emot slitage i form av hög nyttjandegrad och vandalism samt får en ökad livslängd. Trä eller sten är att föredra

Möten med älven

Strandskogarnas möte med älven bidrar till Bölesholmarnas unika karaktär. Idag varierar tätheten i strandskogarna, vilket gör att vattenkontakten längst med gång- och cykelvägarna går från att vara påtaglig till begränsad. Där skogen är som tätas saknas i många fall utblickar ut över älven.

Genom att skapa förutsättningar för en mer närvarande vattenkontakt kan Bölesholmarnas variationsrika och upplevelserika miljöer ytterligare förstärkas. Det är därför av intresse att både tillskapa mötesplatser längst med strandkanten och öppna upp luckor i vegetationen på väl utvalda platser. Genom att skapa en variation mellan lummig grönska och vattenutblickar ökar inte bara upplevelsevärde utan det underlättar även för orienteringen.

Då Bölesholmarna med närliggande naturområde utgörs av värdefulla och artrika lövskogar bör siktröjningarna utföras med stor varsamhet. Om allt för stora gallringar skulle utföras skulle detta ha en negativ påverkan på naturmiljöerna och dess mångfald. Det är även viktigt att upplevelsen som fås genom att ta sig fram på områdets stigar och vägar går före privata intressen som exempelvis siktröjningar framför bostadshus.

- » Skapa och främja fler utblickar/luckor i vegetationen på utvalda platser på både holmarna och fastlandet
- » För att skapa olika typer av möten med älven kan vattenrelaterade aktiviteter för allmänheten utvecklas, som exempelvis fiskebryggor ut mot älven eller platser för kanot-, kajak-, och eller trampbåtsuthyrning

Skyltning

Bölesholmarna ska följa det allmänna skyltprogrammet för stadens parker och skogsområden. Det är viktigt att besökarna på ett lättillgängligt sätt kan ta reda på vad som finns att uppleva i området, hur de hittar och vilka regler som gäller.

Belysning

Belysning är viktigt för att både förbättra platsers orienterbarhet, öka den upplevda tryggheten och förbättra tillgängligheten. Genom kompletterande effektbelysning så kan även upplevelserika och ombonade miljöer skapas. Belysningen ska:

- » Framhäva Böelsholmarnas unika naturmiljöer och bidra till trygghet och säkerhet
- » Öka orienterbarheten och upplevelserikedomen genom att förstärka riktningar och siktlinjer
- » Skapa möjligheter att vistas och trivas i naturmiljön under dygnets alla timmar
- » Vara hållbart, sett ur ekologiska- och ekonomiska aspekter
- » Gestaltas i samspel med naturen, vilket inkluderar att även tillåta och gestalta mörka platser som främjar djurlivet. För att åstadkomma detta kan exempelvis belysningsstyrkan och spridningsradien reduceras i kombination med dimmring eller nedsläckning under vissa av dygnets timmar på utvalda platser

Gestaltungsprinciper för Gröna Oxen

Gröna Oxen utmärks av en ljus och öppen karaktär av glesa skogspartier och gräsytor. I mitten av holmen finns sandstranden lokaliserad. Det är på denna plats som den största delen av friluftaktiviteterna är koncentrerade. För att förstärka Gröna Oxens karaktär som en mötesplats för olika aktiviteter så bör:

- » Fler aktiviteter tillförs samtidigt som befintliga renodlas och tillgängliggörs
- » Friluftaktiviteternas faciliteter, stödjande verksamheter, struktureras upp och anpassas efter holmens karaktär
- » Holmens varierande karaktär stärkas och utvecklas

Gestaltungsprinciper för Boställsholmen

På Boställsholmen finns tysta miljöer och höga naturvärden i den täta och snåriga skogen. Promenadvägen längs vattnet har en intim karaktär med grenar som bildar ett tak över gångvägen. En upptrampad stig på holmens nord-västra sida går genom en tät skog som slutligen leder fram till en strandbank ute i älven. Strandbanken har potential att utvecklas till en lugnare och mer avskild badplats. För att stärka Boställsholmens karaktär och värden så bör:

- » Fler vistelseplatser utvecklas så att besökare kan ta del av den rofyllda miljön och de naturupplevelser som finns i lövskogen
- » Badplatsen tillgängliggörs
- » En tydlig rumsuppdelning skapas för att öka attraktiviteten och underlätta orienteringen i området
- » Fler utblickar mot vattnet skapas så att vattenkontakten förbättras och gångvägarna erbjuder de gående en större variation av utblickar och därmed upplevelser

Gestaltungsprinciper för Böle strandpark

Längst med Böle strandpark och älven går en bilväg som leder fram till Bölesholmarna. Vägens karaktär varierar mellan slutna och öppna vyer ut över älvsstråket. På motstående sida älven växer tät lövskog. Längst med sträckan finns några enstaka bänkar, utsiktsplatser och mossträdgården. Idag upplevs sträckan delvis som en transportsträcka. För att bättre ta tillvara på de värden och utblickar som finns längst med Böle strandpark så bör:

- » Platser längst med älven iordningställas för vistelse och rekreation
- » Känslan av att detta är ett av huvudstråken in till Bölesholmarna förstärkas

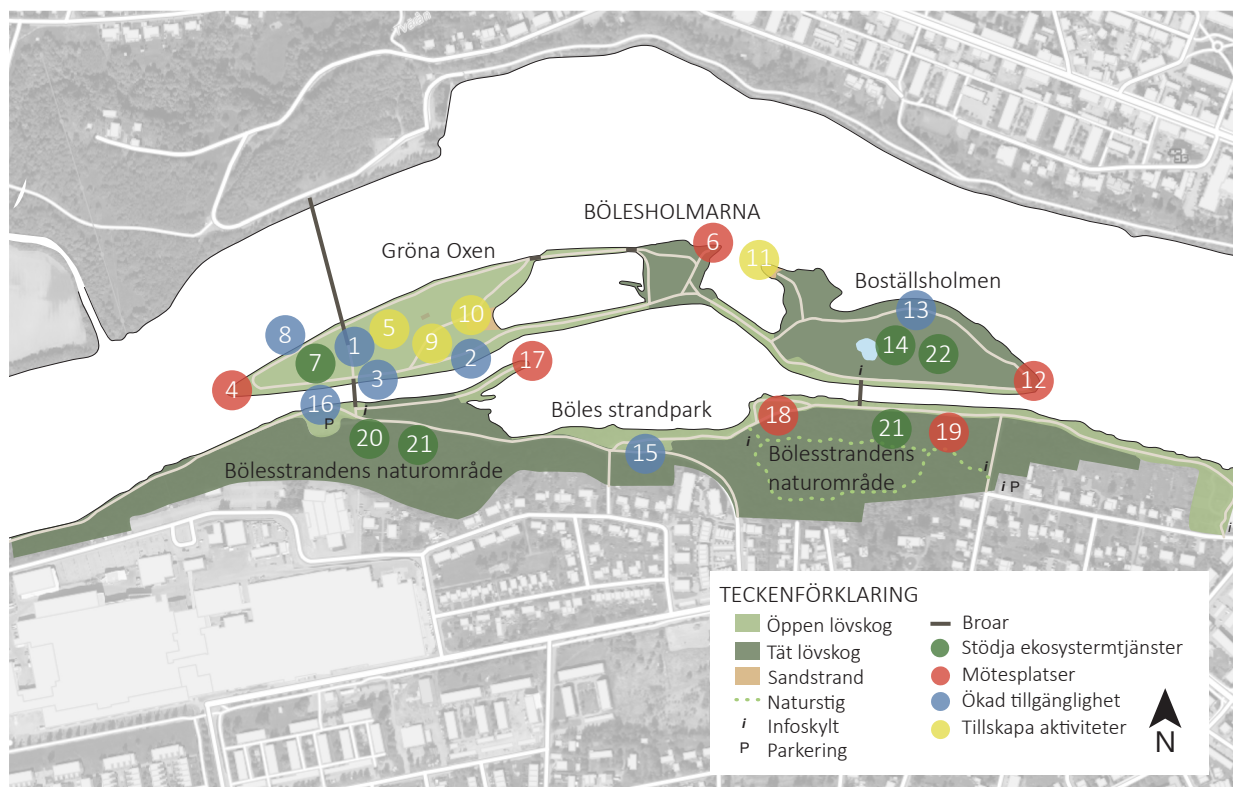
Gestaltungsprinciper för Bölesstrandens naturområde

Parallellt med Böle strandpark ligger Bölesstrandens naturområde. Här är lövskogen tät och marken sluttar från norr till söder ner mot älven. Skogen innehåller många värdefulla naturmiljöer som bör bevaras. Idag tillvaratas vissa av dessa genom den naturstig som går genom området. Bortsett från naturstigen så är resterande delar av naturområdet slutet och svårframkomligt. Då skogen besitter många värdefulla arter och boplatser skulle det vara av intresse att tillgängliggöra dessa för besökare samtidigt är det även av intresse att se över olika strategier för att bevara naturvärdena på platsen.

- » Synliggör och informera om naturupplevelser och skogens karaktäristiska drag genom att anlägga stigar genom området, placera ut fågel-, insekts- och fladdermusholkar samt skapa samlingspunkter i skogen
- » Se över strategier för att bevara lövskogarna med dess värdefulla arter

Investeringsåtgärder

I följande stycken presenteras föreslagna investeringar för Bölesholmarna. Investeringarna utgår från gestaltungsprinciperna och delas in i fyra olika grupper: stödjer ekosystemtjänster, mötesplatser, ökad tillgängligheten och tillskapa fler/nya aktiviteter.

Karta över investeringsåtgärder. Siffrorna kopplar till respektive plats för föreslagna åtgärder.

Gröna Oxen

I och med att Lundabron kopplar ihop Gröna Oxen med Lundåkern och norra älvstranden så kommer holmen att få ett centralt läge. Idag är de flesta aktiviteterna koncentrerade till denna plats. Tyngdpunkten för investeringarna är att: tillföra platser för vistelse, utöka serviceutbudet och stärka friluftaktiviteterna.

1. Entréplats Bölesholmarna

Ytterligare en entré till området skapas i samband med anläggningen av gång- och cykelbron mellan Bölesholmarna och den norra strandpromenaden. Detta stråk kommer vara ett av de huvudsakliga stråken in i området och bör gestaltas så att det blir en välkommande entré som är tillgänglig och upplevs trygg.

- » Sätt upp en informationstavla med tillhörande karta för att underlätta orienteringen i området
- » Plantera lämpliga prydnadsträd, gärna inhemska arter, och placera ut bänkar
- » Gestalta platsen med lämpliga element för att få den att upplevas inbjudande och ombonad

2. Cykelparkeringar

För att förbättra möjligheterna för cyklister att stanna till i området bör cykelparkeringar anordnas på lämpliga platser.

- » Parkeringarna bör dimensioneras för varierande cykelstorlekar: exempelvis lådcyklar, elcyklar och cykelvagnar
- » Utformningen på cykelparkeringarna bör vara inbjudande och samspela med naturen, naturliga materialval förespråkas

3. Skyltning i området

I samband med att Bölesholmarna genomgår förändring finns behov av att göra en översyn av de skyltar som idag finns i området. Därefter görs en bedömning av vilka skyltar som ska vara kvar och/eller utvecklas. Syftet med skyltarna är att de ska underlätta orienteringen i området, ge information om service samt visa på avstånd mellan olika målpunkter och stråk. De får gärna också väcka ett intresse och önskan om att utforska naturen hos läsaren.

- » Skapa en enhetlig och tydlig skyltning för att öka tillgängligheten i området och underlätta vistelsen för besökarna
- » Befintliga väganvisningsskyltar byts mot nya som visar på avstånd till målpunkter
- » Skyltarna bör placeras på strategiskt valda platser, som vid entréer och parkeringar

4. Grillplatsen vid Gröna Oxens udde

Vidareutveckla dagens grillplats vid älven för att skapa en mer inbjudande vistelseplats som fler kan nyttja.

- » Etablera vyer med fri sikt från slyvegetation
- » Förbättra tillgängligheten och överblickbarheten av området
- » Investera i nya sittmöbler och en ny eldstad som samspelar med platsens karaktär
- » Fastställ viktiga vyer och upprätthåll dem
- » Spara träd som skapar rumslighet och bidrar till upplevelsen och rumsligheten av platsen

5. Utegym på Gröna Oxen

För att locka fler till Bölesholmarna anläggs ett utegym på Gröna Oxen.

- » Utegyms platsering bör vara på en plats där besökare kan träna ostört men samtidigt ha god uppsikt och kontakt med omgivningen
- » Utegyms utförande bör samspela med omgivande naturmiljö

6. Lövskogsläntan på Gröna Oxen

Dagens glänta med tillhörande grillring bör utvecklas till en mer öppen och inbjudande plats.

- » Möblera platsen med nya sittmöbler och en ny grillplats
- » Ta bort sly som skymmer vyn mot älven men spara uppvuxna karaktärsträd

7. Ängsyta

Renodla karaktären av den öppna och soliga ytan på Gröna Oxen och anlägg en ängsyta som främjar den biologiska mångfalden och skapar ett blickfång i skogsgläntan.

- » Preparera marken med näringsfattig jord och så in lämplig ängsfröblandning
- » Komplettera med pluggplantor vid behov

8. Allmänna bryggor

För att öka vattenkontakten med älven och främja friluftslivet så anläggs allmänna bryggor. Detta möjliggör även för besökande båtar att angöra till Bölesholmarna. Bryggans eller bryggornas placering bör undersökas vidare.

- » Anlägg allmänna bryggor i trä på väl valda platser längst med älven
- » Bryggan ska utformas så att den kommer nära vattenytan, cirka 30-40 centimeter över medelvattennivån
- » Placera sittplatser på eller i anslutning till bryggan

9. Lekplatsen

Utveckla lekplatsen vid stranden till en attraktiv och tillgänglig lekplats för barn i olika åldrar.

- » Hitta ny placering för lekplatsen i anslutning till stranden
- » Byt ut lekställningen och investera i lekutrustning anpassad till naturparkens karaktär och fria lek
- » Lekplatsen ska både innehålla småbarnslek och lek för lite större barn
- » Nyttja gärna kringliggande natur för att skapa platser med naturlek
- » Placera olika former av sittplatser i anslutning till leken

10. Sandstranden

Sandstranden ska utvidgas för sol, lek och vistelse. Då vattenomsättningen på badet är liten gynnas bakterietillväxt under varma sommardagar. Olika placeringsalternativ av in- och utloppen för att maximera flödet från älven och förbättra vattenkvaliteten har undersökts men resultaten visar att dessa åtgärder inte nödvändigtvis förbättrar situationen. Därför bör fokus för platsens utveckling fokuseras kring sandstranden och dess aktiviteter.

- » Tillför mer sand så att strandens totala yta blir större
- » Anlägg tillgängliga promenadvägar mellan de olika målpunkterna på sandstranden
- » Uppför en ny servicebyggnad som uppfyller tillgänglighetskrav och är placerad på en strategisk plats som är lätt att nå
- » För de som vill bada kan utomhusduschar i anslutning till badet uppföras, dessa kan då användas före och efter badning

Boställsholmen

På Boställsholmen finns färre anordnade vistelseplatser. Holmen domineras istället av tät lövskog och tät strandvegetation som döljer vyer och utsiktsplatser av älven. Mitt på holmen ligger Grytan, en vattensamling som hyser ett rikt växt- och djurliv. Fokus

för investeringarna bör ligga på att stärka områdets biologiska mångfald, ta tillvara på utsiktsplatser och tillgängliggöra naturen.

11. Strandgläntan på Boställsholmen

Skapa en strand för lugna och rogivande aktiviteter som kompletterar den större sandstranden. Idag finns en stig som leder fram till stranden, stigen är dock snårig och otillgänglig.

- » Röj vegetationen längst med stigen för att öppna upp och skapa en tillgänglig väg fram till strandgläntan
- » Öppna försiktigt upp stranden in mot skogen för att öka rumsligheten och ytan att vistas på, tillför mer sand för att öka ytan av sandstrand
- » Möblera platsen med lämpliga möbler

12. Östra udden på Boställsholmen

Utöka dagens grillplats till en samlingsplats för lite större alternativt flera sällskap. Då marken idag sluttar brant mot älven bör slänten stabiliseras och jämnas ut för att skapa en plan och tillgänglig yta.

- » Möblera med nya sittgrupper och grillmöjligheter
- » Gallra bort slyvegetation och enstaka träd för att skapa en attraktiv utsiktsplats

13. Gångvägen på Boställsholmen

- » Bredda stigen för att förbättra framkomligheten och underlätta vinterunderhållet
- » Ta bort eventuell vegetation som gör anspråk på gångytan/växer i direkt i anslutning till gångvägen
- » Jämna ut marken med stenmjöl

14. Vattensamlingen Grytan

Tillgängliggör naturupplevelsena vid Grytan och förhindra igenväxning av vattensamlingen genom långsiktig skötsel.

- » Röj sly och annan vegetation från Grytan
- » Utveckla Grytans naturvärden med lämpliga restaureringsåtgärder
- » Anlägg en gångslinga genom lövskogen förbi Grytan med hjälp av upphöjda spänger
- » Placera ut skyltar som informerar om naturmiljön vid Grytan

Böle strandpark

Böle strandpark upplevs delvis som en transportsträcka fram till Bölesholmarna. Gångvägen går längst med vattnet men trots det känns vattenkontakten inte närvarande i och med inslag av sly och tät skog. På Böle strandpark finns få iordningställda platser för vistelse, vilket ytterligare förstärker känslan av en transportsträcka. Fokus på investeringarna bör därför vara att ta tillvara på och utveckla de kvalitéer som redan finns på platsen och på så sätt skapa nya platser för vistelse samt att även förstärka sträckans roll som en entréplats.

15. Entréplats Laxgränd

En av Bölesholmarnas huvudentréer finns vid Laxgränd. Ytan upplevs dock som en

transportsträcka. Skogen kring platsen tar ett abrupt slut och lämnar en karg och öppen yta, som har en avsaknad på både träd- eller busksikt. Denna yta bör gestaltas så att den upplevs som ett entrérum. När besökaren rör sig på platsen ska det vara tydligt att denna befinner sig på ett av huvudstråken som leder till Bölesholmarna. Platsen bör därför gestaltas som en tydlig och inbjudande entré.

- » Plantera representativa lövträd längst med vägen som bildar en välkomnande entré
- » Se över möjligheten att tillföra blommande buskar och eller ängsytor som tillför färg och blomning på platsen
- » Sätt upp en skylt som markerar områdets början

16. Parkering

Vid entrén till Gröna Oxen finns idag en parkering på en grusyta. Ytan känns bortglömd och utan identitet. Platsen bör omstruktureras så att den blir välkomnande, tillgänglig och trygg.

- » Plantera träd i anslutning till parkeringen för att skapa rumslighet och avskärma parkeringen från gång- och cykelvägen
- » Sätt upp en informationstavla i anslutning till parkeringen och entrén till Bölesholmarna
- » Tillskapa parkeringsplatser för cyklar, lådcyklar och cykelvagnar

17. Björkudden

En upptrampad stig öster om parkeringen leder till en naturskön plats vid vattnet som bjuder på utsikt över holmarna och kanalen.

- » Bredda stigen, preparera marken och tillför markmaterial för att skapa en jämn gångväg till udden
- » Iordningställ platsen med bänkar och eldstad

18. Mossträdgården

Vidareutveckla den mossträdgård som anlades år 2014.

- » Bredda den stig som idag går mellan strandkanten och mossträdgården
- » Placera ut sittmöbler så att människor kan slå sig ned och betrakta trädgården och även njuta av vyerna över vattnet och holmarna
- » Bevara stora träd för att bibehålla nödvändig skugga och plantera nya träd för att tillföra en tydligare inramning av platsen
- » Rensa platsen varsamt från sly (viktigt är dock att platsen hålls lagom fuktig för att gynna mossorna)

Bölesstrandens naturskogsområde

Bölesstrandens naturskogsområde karaktäriseras av tät lövskog och ravinliknande miljöer. Platsen upplevs delvis som otillgänglig i och med den täta skogen och den branta lutningen. På platsen finns dock en naturstig som möjliggör för nyfikna besökare att uppleva lövskogen närmare. Investeringarna bör värna om de befintliga naturvärdena och sköta dessa så att de kan kvarstå samt skapa nya vistelseplatser som tillåter nyfikna besökare att komma närmare naturen.

19. Samlingsplats naturstigen

- » Skapa en vistelseplats i skogsgläntan som kan fungera som samlingsplats
- » Byt ut befintlig bänk och möblera platsen anpassad för både barn och vuxna
- » Lägg till lekfulla element som tillåter betraktaren att interagera med skogen

20. Lövskogarna vid bäckravinen

Skapa olika rum och stigar i lövskogen för att låta besökarna komma närmare naturen och uppleva den.

- » Anlägg en stig i lövskogen intill befintlig bäck och skapa en rofylld och lugn men samtidigt upplevelserik miljö
- » Placera ut en bänk intill bäcken och se över möjligheterna att utveckla en mossträdgård på platsen
- » Förvalta lövskogens karaktäristiska drag och lyft fram unika företeelser i skogen

21. Fågel- och fladdermusholkar

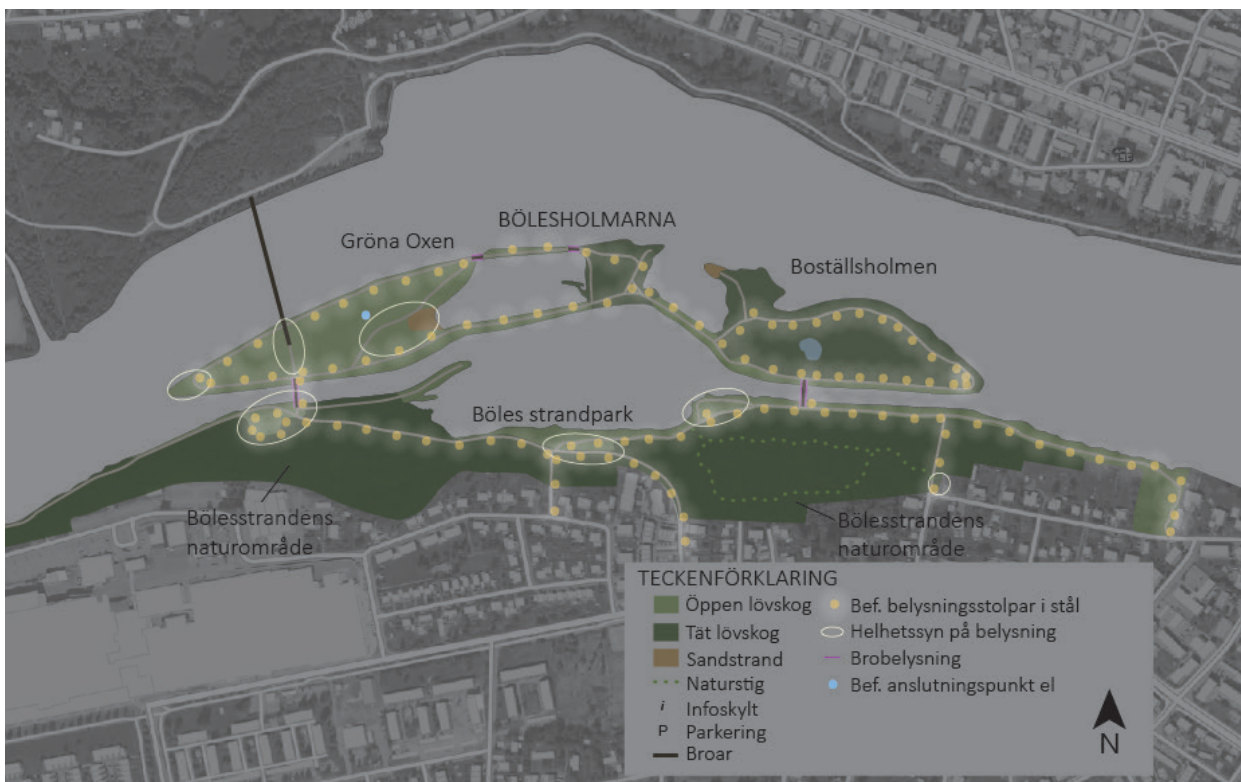
- » Placera ut olika typer av fågel- och fladdermusholkar i närheten av en stig så att de kan betraktas av besökare och informera om vilka djur som finns i området
- » Bevara även grova och ihåliga träd för fåglar och fladdermöss och stående död ved

22. Informera om naturupplevelser

- » Sätt upp informationstavlor längs med stigar i skogen som berättar om intressanta naturupplevelser eller händelser
- » Placera ut andra typer av installationer som berättar om olika naturföreteelser

23. Belysningsåtgärder (Utmarkerad på belysningskartan)

Belysning är viktigt för att både förbättra en plats orienterbarhet, förlänga

Karta över belysning

nyttjandeperioden, öka den upplevda trygghet och förbättra tillgänglighet. Genom kompletterande effektbelysning så kan även upplevelserika, ombonade och intressanta miljöer skapas.

Då Bölesholmarna är ett naturområde med skyddsvärda och känsliga arter är det dock av betydelse att den planerade belysningen anpassas efter detta. Om miljöerna belyses utan att ta hänsyn till denna aspekt så finns risken att ekosystemen blir negativt påverkade av belysningen. Det är därför av intresse att fortsätta utreda belysningsfrågan i framtida skeden och ta fram en plan för hur Bölesholmarna skulle kunna få en god belysning under sommar- och vinterhalvåret samtidigt som ekosystemen inte blir negativt påverkade. Några åtgärder att vidareutveckla är:

- » **Översyn av belysningen längst med gångstråken:** Se över belysningen längst med gångstråken som går runt Bölesholmarna och komplettera/ersätt belysningsstolparna där behov finns. Belysningen längst med gångstråket på Boställsholmarnas ytterkanter bör utformas med extra hänsyn till det känsliga djurlivet som finns på ön. Målbilden för detta bör vara att skapa en trygg och intressant belysning som ger minsta möjliga störning på djurlivet. På vissa platser skulle belysningsstolparna kunna bytas ut mot pollare då dessa ger en mindre spridning av ljuset. Dock är det viktigt att belysningen längst med gångvägen upplevs jämn och enhetlig, detta för att undvika mörka zoner som annars leder till tappad uppfattningsförmåga.
- » **Översyn av de platser som kräver en god funktionell belysning:** Parkeringsplatserna för bil och cykel ska belysas så att de upplevs säkra och funktionella. Belysningen ska tillåta föraren och de som rör sig på parkeringen att känna sig trygga och ha god uppsikt. Ljusbilderna på parkeringen ska fördelas jämnt över hela parkeringen. För att ytterligare underlätta orienteringen på parkeringen kan parkeringens infart och anslutande vägar utmärkas med pollare. Belysningen skulle kunna dimras ner till en låg nivå under nattens mörkaste timmar.
- » **Förstärk olika platsbildningarnas karaktär och användningsperiod:** För att öka funktionen på de platsbildningar som finns på Bölesholmarna så bör dessa belysas. Några exempel på dessa platser är: entréstråk, lekplatsen, badplatsen, mossträdgården och grillplatsen vid Gröna uddens udde. Belysningen bör i första hand vara funktionell men på väl utvalda och motiverade platser kan det även vara önskvärt att jobba med effektbelysning för att stärka platsernas identitet och rumsligheter. De mindre broarna saknar idag belysning. För att förstärka dessa som målpunkter kan de effektbelysas. För att anpassa detta till kringliggande natur skulle det kunna vara intressant att se över kortvariga installationer som är möjliga att släcka ner om önskvärt.
- » **Vidareutveckla principerna för hur belysningen på Bölesholmarna kan anpassas efter naturområdet:** Arbetet med att identifiera möjliga lösningar på hur belysningen på Bölesholmarna kan anpassas till det känsliga djurlivet bör vidareutvecklas. Åtgärderna bör vara anpassade efter de arter som kan tänkas komma att påverkas av ljuset, (olika arter är olika känsliga för ljusföroreningar). Dessa åtgärder blir dessutom många gånger både mer ekonomiskt och ekologisk hållbara jämfört med traditionell belysning.

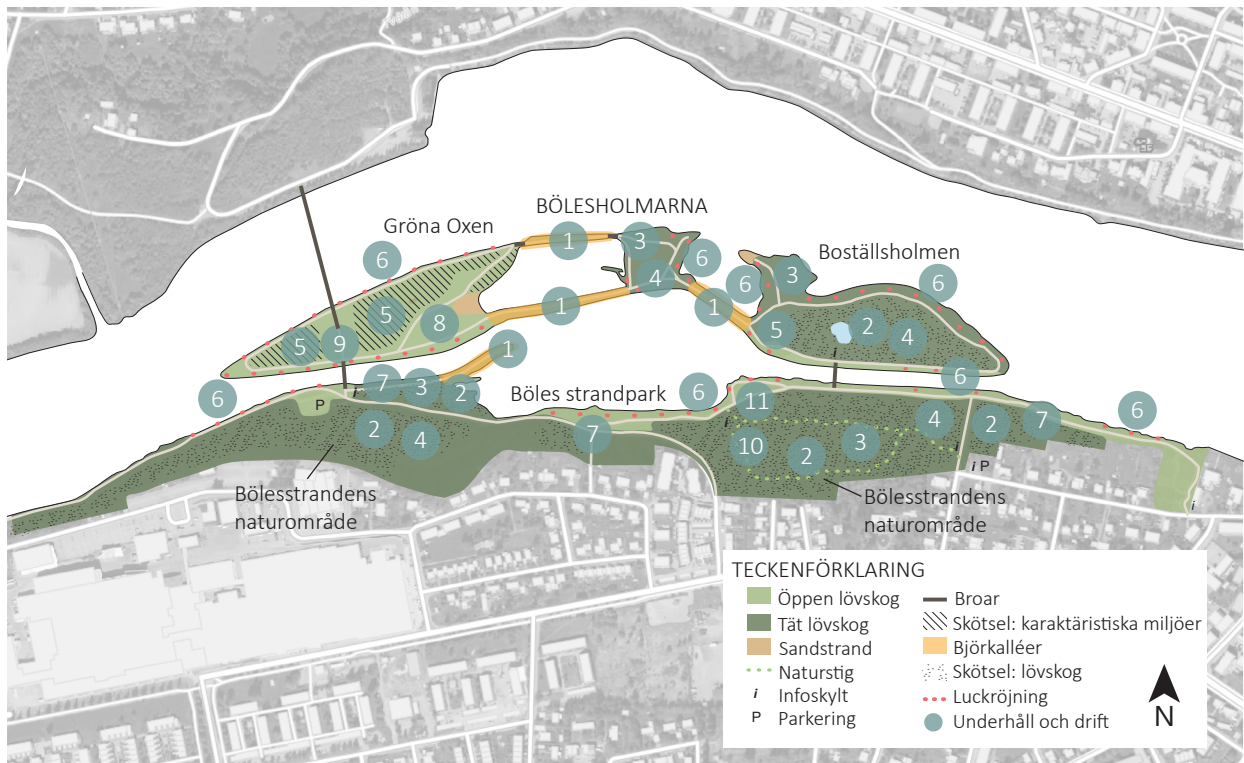
Möjliga investeringar

Utöver de föreslagna investeringsåtgärderna så välkomnar kommunen möjligheterna för intressenter som vill bedriva och skapa aktiviteter på Bölesholmarna.

För hjälp med att hitta bästa lämpliga yta för aktiviteter samt förankra tankar och idéer så stäms tankarna av med ansvarig handläggare på kommunen.

Skötselbeskrivning

Drift och underhåll har stor betydelse för att investeringar ska bestå utifrån ett långsiktigt perspektiv. Drift är den återkommande dagliga/veckovisa skötseln medan underhåll är åtgärder som görs för att underhålla och upprätthålla gestaltungsprinciperna och investeringarna så att de håller så länge som möjligt. Detta kan exempelvis vara beskärning av träd eller påfyllning av stensmjöl till en gångväg. Dagligt underhåll som renhållning och snöröjning med mera tas inte upp i skötselbeskrivningen.

Karta över skötselprinciper. Siffrorna kopplar till respektive plats för föreslagen skötsel.

Träd- och naturvård

1. Björkalléer

I området finns ett flertal björkalléer som ger området en tydlig karaktär och identitet. Björkalléerna bör förädlas för att bibehålla och förstärka deras uttryck.

- » Björk uppslag ska främjas framför andra arter vid gallring för att på sikt renodla björkens karaktäristiska uttryck
- » Gallring sker vartannat år

2. Lövskogsfrämjande insatser

Unga granplantor har blivit ett vanligt förekommande inslag i lövskogarna som med tiden kan konkurrera ut lövträden, då med risk för att på sikt utarma det rika fågellivet och de höga naturvärdena. Naturvärdena är även beroende av död lövved, i form av högstubbar och liggande stockar. Lövskogarna bör upprätthållas.

- » De unga granarna i lövskogsområdena röjs bort vart femte år
- » Död lövved av varierande storlek (från pinnar till grövre dimensioner) och kvalitet

bör också bevaras och/eller tillföras vid behov, både stående och liggande ved ska bevaras

3. Röjning utmed stigar

Idag är skogen tät och på vissa av stigarna är framkomligheten begränsad. Det är av intresse att säkerställa framkomligheten och tillgängligheten på stigarna.

- » Stamma upp grenar som hänger ner över stigen och håll undan uppslag av sly i kanterna, åtgärder sker vid behov eller vart femte år

4. Riskträd

Översyn av riskträd ska ske i området. Om riskträd påträffas ska det behandlas enligt nedanstående punkter. I övrigt lämnas skogen att sköta sig själv i så stor utsträckning som möjligt.

- » Tillvarata död ved som finns i skogen genom att oskadliggöra riskträd
- » Lämna riskträden som högstubbar, eller lägg ner trädet på marken på samma plats eller i närheten av där trädet tidigare stått beroende på vad som är möjligt. Trädstammen kan delas upp för att underlätta arbetet

5. Skötsel av karaktäristiska miljöer

På Bölesholmarna med naturområde finns många karaktärsträd och solitärträd som är särskilt utmärkande. De utgör viktiga kännetecken för naturmiljöerna. Ett exempel på detta är de stora samlingarna aspbestånd och tallbestånd som växer på holmen Gröna Oxen. Dessa bestånd bör förvaltas och lyftas fram för att skapa upplevelserika miljöer.

- » Utmärkande och karaktäristiska bestånd bör tas fram genom att avlägsna inslag av andra trädarter, åtgärden sker vart femte år

6. Luckröjning

Längst med strandpromenaden och utmed gångvägarna på holmarna är vattenkontakten viktig för flanörer som promenerar längst med gång- och cykelvägarna. Vattnet är en attraktionskraft för hela rekreativområdet och det tillför viktiga upplevelsevärden. En tilltalande och intressant strandpromenad bör upprätthållas.

Det är i första hand buskar, sly och mindre träd som ska tas bort. Grövre träd lämnas, då dessa skuggar undan annan vegetation men samtidigt inte skymmer sikten för de gående. Luckorna bör vara små, endast några meter breda och ska utföras i de partier där trädridån är som smalast.

- » Utför regelbunden röjning av slyuppslag i luckor längs gång- och cykelvägar vart femte år

Slätter och gräsklippning

7. Slätter

Idag består kantzonerna kring vägarna av ett lågt fältskikt som varierar i bredd innan busk- och trädskiktet tar vid. Gångvägarnas kantzoner bör vara öppna och tillgängliga.

- » Klipp gång- och cykelvägarnas kantzoner. Begränsa avståndet till maximalt två meter från vägen
- » Då träden i många fall står nära väggkanten så utförs åtgärden med linröjare manuellt, åtgärderna sker årligen

8. Gräsklippning

Öppna vistelseytor med klippt gräsyta kräver intensiv skötsel och underhåll för att vara tillgängliga och tjäna sitt syfte. Upprätthåll gräsytor avsedda för bruksgräs genom kontinuerlig gräsklippning.

- » Klipp gräsytor enligt gällande arbetsbeskrivning för bruksgräs

9. Skötsel av ängsytor

För att ta hand om och upprätthålla karaktären av äng så är det viktigt att ängsytorna sköts på rätt sätt. Detta främjar den biologiska mångfalden och skapar ett trevligt inslag i miljön.

- » Ängsytan slås en gång per år i slutet av året augusti till september med skärande redskap i form av lie eller slätterbalk, överblivet klipp krattas manuellt och forslas bort

Skötsel av anläggningar

10. Underhåll av träspänger och bänkar

På utvalda platser där marken är sank eller svårframkomlig har spänger placerats ut. I vissa fall ligger spängerna i direkt kontakt med marken, vilket gör att de bryts ner snabbare. Längst med strandpromenaden på Bölesholmarna finns också ett antal bänkar.

- » Spängernas och bänkarnas skick bör ses över med jämna mellanrum. Vid behov ska de ersättas eller repareras

11. Mossa

I mossträdgården finns anlagda partier av mossa som är gestaltat och bör skötas därefter. Målet är att underhålla och framhäva mossmiljöerna utifrån den ursprungliga karaktären. Alla åtgärder ska ske vid behov.

- » Komplettera mossa i den anlagda mossträdgården
- » Undanröj slyvegetation för att bevara mossbevuxna trädstammar, stenar eller stubbar synliga
- » Bevara skugga och fukt så att mossan trivs och fortsätter växa naturligt

12. Planteringar (generell punkt - ej utmarkerat på kartan)

I investeringarna ingår att plantera prydnadsträd som smyckar platser och skapar rumslighet. Målbilden är att skapa en bra etablering för det planterade växtmaterialet.

- » Ta bort felriktade, döda och skadade grenar, avlägsna dubbeltoppar och stamma upp träden vartefter de växer eller vid behov
- » Stödbevattna nyplanterade träd och buskar de första åren

Sammanställning

Nedan finns en sammanställning av föreslagna investeringsåtgärder och skötselbeskrivningen. Investeringskostnader och driftkostnader är uppskattade efter 2019 års prislista.

Förkortningarna under kolumnen ansvarig står för:

UF= Umeå fritid, GOP= Gator och parker, MH= Miljö- och hälsoskydd

Litt.	Investering	Beskrivning	Investeringskostnad (tkr)	Driftskostnad (tkr)	Ansvarig	Prio
1	Entréplats Bölesholmarna	Skapa en välkomnande entréplats som är trygg och tillgänglig. Sätt upp en informationstavla. Plantera prydnadsträd och placera ut bänkar	100	5	UF och GOP	1
2	Cykelparkeringar	Etablera cykelparkeringar på lämpliga platser förslagsvis vid badet på Gröna Oxen	50	5	UF och GOP	2
3	Skyltning i området	Placera ut nya skyltar för orientering, information och vägvisning. Samma typ av skyltar ska eftersträva likvärdig utformning och layout.	70	0	UF och GOP	1
4	Grillplatsen vid Gröna Oxens udde	Byta ut möblerna och belys platsen, skapa vyer och upprätthåll dem genom gallring.	70	5	UF och GOP	1
5	Utegymp	Anläggning av träningsredskap för utomhusbruk	50	4	UF	1
6	Lövskogsläntan på Gröna Oxen	Möblera platsen med grill- och sittmöjligheter. Ta bort sly som skymmer vyn, spara uppvuxna karaktärsträd	60	5	UF och GOP	2
7	Ängsyta	Preparering (ev. stubbfräsning), tillförsel av mager jord och sådd.	70	15	UF och GOP	1
8	Allmänna bryggor	Anlägga bryggor intill strandpromenaden	600	10	UF	1
9	Lekplats vid badet på Gröna Oxen	Ny lekutrustning och ny placering som anpassas till karaktären av en naturpark.	350	5	GOP	1

Litt.	Investering	Beskrivning	Investeringskostnad (tkr)	Driftskostnad (tkr)	Ansvarig	Prio
10	Utveckla badplatsen	Utvidga sandstranden, förbättra vattenkvaliteten genom att öka inloppets storlek och schakta bort bottenmassor, tillför servicebyggnad samt utomhusduschar	2320	44	UF	1
11	Strandgläntan på Boställsholmen	Röjning vid stranden in mot skogen och tillför sand, placera ut en sittplats och bredda stigen till platsen	70	2	GOP	1
12	Östra udden på Boställsholmen	Expandera platsen in mot skogen och etablera en grillplats med möbler och eldstad. Etablera vyer mot älven och vidhåll dem	50	2	UF och GOP	1
13	Gångvägen på Boställsholmen	Ta eventuellt bort närliggande vegetation som är i vägen för breddning av stigen	250	2	GOP	1
14	Vattensamlingen Grytan	Anlägg spänger att gå på för att tillgängliggöra naturupplevelsorna vid Grytan och i lövskogen	50	2	GOP	1
15	Entréplats Laxgränd	Plantera representativa lövträd som bildar en välkomnande entré. Placera ut en informationstavla	90	8	GOP	1
16	Parkering	Plantera prydnadsträd som avskärmar mot gång- och cykelvägen samt tillför rumsliga kvaliteter.	50	8	GOP	2
17	Möblera Björkudden	Tillför sittplatser och eldstad. Bredda stigen som leder ut till Björkudden.	65	8	UF och GOP	2
18	Mossträdgården	Utveckla platsen etappvis, anlägg grusväg, grusyta med kratthjul, möblera platsen med sittmöbler och belys platsen enligt gestaltungsprogrammet och skapa vyer mot kanalen.	100	5	GOP	1

Litt.	Investering	Beskrivning	Investeringskostnad (tkr)	Driftskostnad (tkr)	Ansvarig	Prio
19	Samlingsplats Naturstigen	Byt ut befintlig bänk och tillför en möbel som samlar människor.	30	2	GOP	1
20	Lövskogarna vid bäckravinen	Skapa en rofylld och upplevelserik miljö intill bäckravinen. Anlägg en stig fram till platsen och placera ut en bänk. Gallra varsamt.	50	2	GOP	2
21	Fågel- och fladdermusholkar	Investera i fågel- och fladdermusholkar som sätts upp i lövskogen utmed stigar.	25	2	MH och GOP	1
22	Informera om naturupplevelser	Sätt upp informationsskyltar längs med stigar eller platser som hyser intressanta naturupplevelser.	45	0	MH och GOP	1
23	Belysning	Komplettera med belysningsstolpar längst med strandpromenaden, belys vistelseplatser, skyltar och parkeringar, effektbelys gångbroarna.	1500	5	GOP	1

Litt.	Skötselåtgärd	Beskrivning	Kostnad/år (tkr)	Frekvens (år)	Ansvarig
1	Björkalléer	Förädla björkalléerna och främja björk vid gallring	15	Vartannat år	GOP
2	Lövskogsfrämjande insatser	Gallra bort unga granplantor i lövskogarna och lämna kvar död lövved	10	Vart 5:e år	GOP
3	Röjning utmed stigar	Stamma upp grenar som hänger över stigarna i skogen och håll undan sly i kanterna	10	Vid behov eller vart 5:e år	GOP
4	Riskträd	Ta ner träd som riskerar att ramla över stigar	-	Vid behov	GOP
5	Skötsel av karaktäristiska miljöer	Ta fram utmärkande bestånd genom att avlägsna inslag av andra trädarter	30	Vart 5:e år	GOP
6	Luckröjning	Regelbunden röjning längst med gång- och cykelvägar	30	Vart 5:e år	UF och GOP
7	Slätter	Klipp gång- och cykelbanans kantzoner vid behov med manuell linröjare	20	Årligen	UF och GOP
8	Gräsklippning	Klipp bruksgräs	35	Varje vecka under växtsäsong eller vid behov	UF och GOP
9	Skötsel av ängsytor	Slå ängsytor en gång per år efter fröbildning och kratta ihop manuellt för och forsla bort	-	Årligen	UF och GOP
10	Underhåll av spänger och bänkar	Se över spängerna längs naturstigen och bänkar, reparera eller byt ut vid behov	15	Vart 5:e år eller vid behov	GOP
11	Mossa	Komplettera mossa vid behov i den anlagda mossträdgården	30	Vid behov	GOP
12	Planteringar	Ta väl hand om planterat material för att träd och buskar ska få en bra start.	-	Vid behov	GOP

Referenser

Boverket, (2015). Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Rapport 1.

Havs och vattenmyndigheten. (2016). Badplatsen, badplatser och vattnets kvalitet. <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/badvatten.html> [2016-04-19].

Jägerbrand, A.K. (2018). LED-belysningens effekter på djur och natur med rekommendationer: Fokus på nordiska förhållanden och känsliga arter och grupper. Calluna AB.

Mårtensson, F. (2012). Hälsofrämjande äventyr med naturen som distraktion. Socialmedicinsk tidskrift 3. SLU, Alnarp.

Norsted, G. (2015). Naturvärden i parkskogar, Skogsfrun Natur och Kultur.

Olsson, C. (2016). Bölesholmarna, populärt utflyktsmål med vildvuxen skog och rikt fågelliv i Umeå centrums närhet. Rapport 1.

Umeå kommun, (2011). Togs parker och grönytor. Umeå kommun.

Umeå kommun, (2011). Översiktsplan Umeå kommun, fördjupning av de centrala delarna av Umeå. Umeå kommun.

Umeå kommun, (2012). Fördjupad översiktsplan över älvskapskapet. Umeå kommun.

Umeå kommun, Enetjärn Natur. (2006). Bölesstranden. Umeå kommun.

Umeå kommun, (2013). Skötselplan för älvskapskapet. Umeå kommun.

Umeå kommun, (2014). Policy för lekplatser och lekmiljöer. Umeå kommun.

Umeå kommun, (2015). Stadsliden i Umeå, plan för utveckling och förvaltning. Umeå kommun.

Wiklund, K. (2016). Att köna det gröna. En studie av sociotopkarteringsmetoden som verktyg för genusanalys av offentliga miljöer. Luleå Tekniska Universitet.

Bölesholmarna, Böle strandpark och Bölesstrandens naturområde
Utvecklingsplan med skötselbeskrivning 2020-2030

2020-01-30

Kontaktuppgifter:

Isabelle Forsberg, isabelle.forsberg@umea.se

